

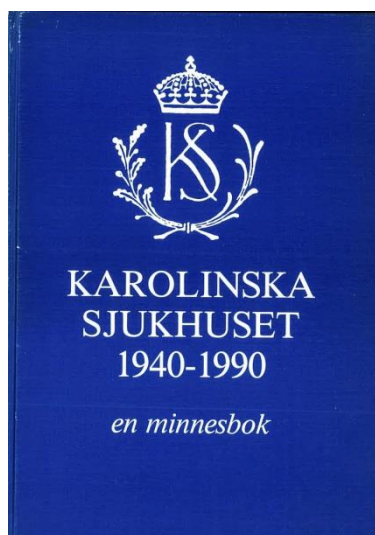
KAROLINSKA SJUKHUSETS MÅNGFACETTERADE KONSTSKATT

Introduktion till en serie artiklar om konsten på KS

Av Håkan Eriksson och Jan Lindsten

Det har sagts att *hälsan är juvelen i kronan på den friska människans hjässa, men det är bara den som är sjuk som ser den*. Många orkar säkert inte tänka på något annat än sin sjukdom när man är allvarligt sjuk. Men alla patienter är inte allvarligt sjuka jämt och kan då, liksom vårdpersonal, besökande och andra, glädjas åt och stimuleras av en attraktiv, harmonisk och hoppingivande omgivning, och det är där som den konstnärliga utsmyckningen av sjukvårdsinrättningar får sin största betydelse.

I den minnesbok som gavs ut i samband med Karolinska sjukhusets (KS) 50-årsjubileum 1990 (Fig 1) inledde Carl Molin en översikt över **Konsten på KS** med följande ord.

Fig. 1. Omslaget till den Minnesbok som utgavs i samband med Karolinska sjukhusets 50-årsjubileum.

Dåvarande ecklesiastikministern Arthur Engberg förelade i proposition 1937 års riksdag förslag till inrättandet av ett särskilt organ, Statens konstråd, med uppgift att svara för att statliga byggnader försågs med konst. Vid beviljande av anslag till nybyggnad borde "regelmässigt i anslaget inbegripas ett ej alltför ringa belopp, i allmänhet ej understigande en procent av byggnadskostnaderna till konstnärlig utsmyckning, under förutsättning av att sådan utsmyckning med hänsyn till byggnadens art och belägenhet lämpligen borde äga rum".

Riksdagen biföll motionen och det under byggnad varande KS blev jämte Statens historiska museum det första stora projekt som uppfyllde kriterierna. Statens konstråd fick den 30 juni 1938 150.000 kr till konst på KS, men efter krigsutbrottet minskades beloppet med 16.000 kr.

Till detta kan läggas ett avsnitt ur ordförandens för Karolinska sjukhuset och Serafimerlasarettet direktions generaldirektören Anders Örnes inledningstal vid invigningen av KS den 28 september 1940.

Den som icke känner sjukhusets väldiga storlek och är bekant med de grunder, som tillämpats, kan måhända av de stora summor, som nämns idag, få den föreställningen, att Karolinska sjukhuset är ett lyxsjukhus. Såsom de närvarande lätt genom självsyn kunna förvissa sig om, är en sådan föreställning ogrundad. Byggnaderna äro alltigenom enkla.

Varje nyligen uppfört "tidsenligt" bostadshus för smålägenheter i Stockholm är långt mer påkostat än Karolinska sjukhuset. Att lokalerna göra ett tilltalande intryck beror på formen och färgen. Men vackra former och färger kostar ej mer än fula.

KS har således haft en stor och mångfacetterad konstnärlig utsmyckning väl anpassad till sjukhusets verksamhet alltsedan invigningen 1940. Tillkomsten av nya konstverk i samband med att sjukhuset byggts ut har, tillsammans med senare donationer av konstverk, gjort att konstsamlingen ökat väsentligt i omfattning med åren. I denna finns inte enbart en lång rad av vårt lands mest kända utan även många framstående utländska konstnärer representerade.

Redan i entréhallen konfronteras man med tre stora väggmålningar, på ena sidan Einar Forseths *Våren* (1941-1943) (Forseth är mest känd för *sina bysantinskt inspirerade guldmosaiker i Gyllene salen i Stockholms stadshus*), på den andra Bo Beskows *Grekisk komposition med en figur* (1957) och i fonden Prins Eugens *Kopparormen* (1939). Dessa tre målningar kan dock sägas ingå i en större helhet. Man kan nämligen betrakta entréhallen som ett konstverk i sig, utformad som en teaterscen med pelare längs sidorna och Prins Eugens målning som kuliss i fonden och de två andra väggmålningarna som sidokulisser. Tyvärr ändrades hallens proportioner, kanske på 1960- eller 1970-talen, då man sänkte innertaket med cirka en meter för att kunna bereda plats för teknisk utrustning (Fig. 2). Hallen som konstverk förlorade därmed i tydlighet.

Fig. 2. Sjukhusets entréhall på 1940-talet (ur Borell, Forssell och Keys bok *Karolinska sjukhuset. Redogörelse* (till vänster) och år 2016 (foto Håkan Eriksson 2016 (till höger)).

Fig. 3 Platsen framför sjukhusets huvudentré. A anger placeringen 2016 av Edvin Öhrströms och B Eberhard Hölls skulptur (foto Håkan Eriksson 2016).

Men också framför huvudentrén stöter man på flera konstverk (Fig. 3). Vi tänker då närmast på Edvin Öhrströms dubbelsidiga sten-skulptur *Vid sjukhusets portar*

(norrssidan) och *Den barmhärtige samariten* (södersidan) från 1941 (Fig. 4) (se *Några minnesvärda skulpturer* i den här artikelserien) samt Eberhard Hölls (professor i skulptur vid Kungliga Konst-högskolan i Stockholm) *Land och stad II* (2000) (Fig.5).

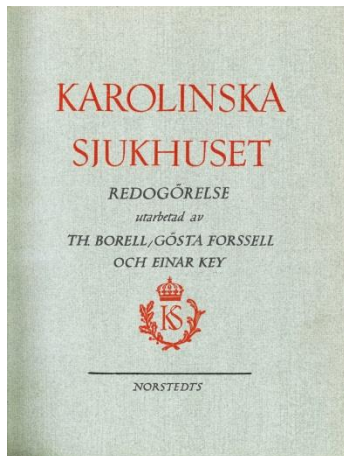

Fig. 4. Edvin Öhrströms stensulptur *Vid sjukhusets portar* (norrssidan) och *Den barmhärtige samariten* (södersidan) (1941).

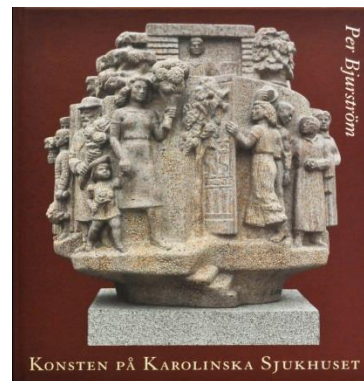
Fig. 5. Eberhard Hölls *Land och stad II* (2000)

Vi tänker också på huvudentrén som sådan, som med sin tidstypiska utformning är krönt med sjukhusets logotyp. Den är som vi ser det intressant även ur konstnärlig synvinkel och visas därför i artikeln *Varumärke som konst* i denna artikelserie. Går man sedan runt på sjukhuset så finner man rikligt med olika slags konstverk såväl utom- som inomhus, alltför många för att kunna rymmas i en presentation som denna.

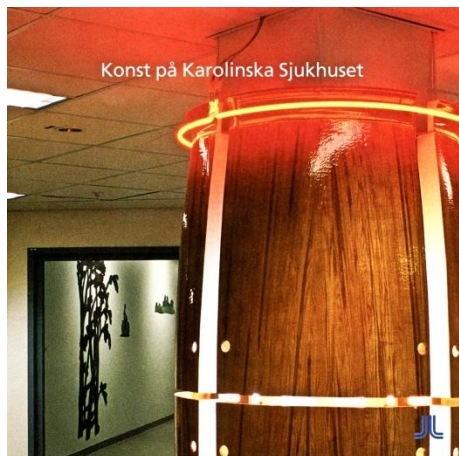
Fig. 6. Omslaget till boken *Karolinska sjukhuset. Redogörelse* utarbetad av Borell Th, Forsell G och Key E,

Detta är inte första gången som KS:s konstskatt beskrivs. En kort presentation gavs redan 1944 i boken *Karolinska sjukhuset. Redogörelse* utarbetad av Borell Th, Forsell G och Key E, (Fig. 6) och i den bok som gavs ut i samband med KS:s 50-årsjubileum 1990 skrev Carl Molin, som redan nämnts, en översikt över *Konsten på KS* (1990) (Fig. 1). Carl Molin var vid den tiden övertandläkare på sjukhuset och en av stötspelarna i Karolinska Konstföreningen. Dessutom hade han tidigare varit verksam som konstkritiker. År 1997 utkom sedan Per Bjurströms bok *Konsten på Karolinska Sjukhuset*, en välskriven och mycket omfattande, sakkunnig och rikt illustrerad översikt (Fig. 7). Per Bjurström var då professor och överintendent på Nationalmuseum och Statens konstmuseer.

Fig. 7. Omslaget till Per Bjurströms bok *Konsten på Karolinska Sjukhuset*

Slutligen utgav Kulturnämnden vid Stockholms läns landsting (SLL) också en rikt illustrerad broschyr, *Konst på Karolinska Sjukhuset* (Fig. 8) som ej är daterad men troligen utkom år 2000. Kulturförvaltningen inom Stockholms läns landsting genomför under åren 2015-2016 en inventering och dokumentation av all konst på sjukhuset inför öppnandet av Nya KS.

Fig. 8. Omslaget till Stockholms läns landstings (SLL) broschyr, *Konst på Karolinska Sjukhuset*

Mot denna bakgrund har vi tänkt att inom ramen för den övergripande titeln KAROLINSKA SJUKHUSETS MÅNGFACETERADE KONSTSKATT presentera ett antal artiklar som belyser olika aspekter av sjukhusets konstverk varav denna utgör en inledning. Några artiklar är snart redo att läggas ut, men exakt hur många det blir som kommer att ingå i serien vet vi ännu inte riktigt och inte heller vad de kommer att handla om och vilka som kommer att författa dem. Nämnas kan dock att det bland annat planeras en artikel rörande innehållet och omfattningen av landstingets dokumentation av konsten på KS. Men alla som är intresserade av att bidra är välkomna att göra så. Ett antal bilder av konstverk kommer säkert att ingå, men valet blir subjektivt och relaterat till författarnas preferenser och

kännedom om konstnärerna och konstverken.

För att ge den intresserade läsaren en överblick över hela serien följer här en lista på artiklar som hittills lagts ut på hemsidan. Den kommer att uppdateras i takt med att eventuella förändringar görs och nya artiklar tillkommer.

Artiklar som ingår i serien "KAROLINSKA SJUKHUSETS MÅNGFACETTERADE KONSTSKATT"

1. **Introduktion till en serie artiklar om konsten på KS** av Håkan Eriksson och Jan Lindsten (utlagd 2016-02-06).
2. **Varumärke som konst** av Håkan Eriksson och Jan Lindsten (utlagd 2016-02-06).

2016-02-02